

Om Strafudmaaling.*)

Af Byretsdommer THEODOR PETERSEN

Der er faa Virksomheder, der stiller større Krav til ens Erfaring end Dommervirksomheden, og det gælder vel særlig den Opgave at udmaale Lovovertræderens Straf. Naar jeg trods min begrænsede Erfaring dog har paataget mig at indlede en Diskussion om dette Emne, findes Forklaringen i, at jeg mindre sætter mig som Maal at løse Problemerne end at rejse dem, saa at Bolden, som paa denne Maade gives op, kan spilles af dem, der er i haardere Træning.

Spørgsmaalet „Strafudmaaling“ er saa omfattende, at det som Diskussionsemne vil være nødvendigt at foretage en Begrænsning. For det første vil Strafudmaaling i Landsforrædersager blive uomtalt. Her er jeg ikke sagkyndig, og Spørgsmaalet vil jo ogsaa snart miste sin Aktualitet. Det samme gælder forhaabentligt ogsaa Krisesagerne, som kun vil blive omtalt i en større Sammenhæng. Om Anvendelse af Ungdomsfængsel maa jeg henvise til det interessante Foredrag, der nylig blev holdt i Kriminologisk Selskab, og som nu findes trykt i Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1947 Hæfte I, pag. 1 ff.

Derimod er det ikke en Begrænsning af Emnet, men en Følge af dette, at den abnorme Lovovertræder ikke vil blive gjort til Genstand for Omtale. Der er her kun Tale om strafpaavirkelige Personer eller dog Personer, der med de Oplysninger, der paa

*) Indledningsforedrag holdt i Dansk kriminologisk Selskab den 13. December 1946, men noget omarbejdet med Henblik paa dets Offentliggørelse i et fælles nordisk Tidsskrift.

Dommens Tidspunkt staar til Dommerens Raadighed, anses for paavirkelige for Straf, eller hvor denne Mulighed dog maa antages at være til Stede. Ud fra dette Synspunkt kan en foretaget Strafudmaaling ikke kritiseres, hvis alene senere Oplysninger om Fangens Forhold giver Forklaring paa, at Straffedommen ikke har den tilsigtede Virkning.

Straffens Udmaaling staar jo i nøje Forbindelse med Straffens Formaal. Som Praktiker skal jeg dog ikke komme ind paa at give en teoretisk Redegørelse for Straffens Formaal, men indskrænke mig til at henvise til, at det er den herskende Opfattelse og stemmende med vor Straffelov, at Straffen ikke har et enkelt Formaal, men at Hovedformaalet er præventivt, generalpræventivt og specialpræventivt. Vor Straffelov af 15. April 1930 lægger i langt højere Grad end vor gamle Straffelov af 1866 Vægten paa Specialpræventionen, men Generalpræventionen har stadig en betydelig Vægt. Specialpræventionens Betydning viser sig ikke alene ved Valget af Repressionsmidlet: Straf eller anden Retsfølge, men gør sig ogsaa med forskellig Styrke gældende ved Dommerens Valg af Strafart og hans Bestemmelse af den forskyldte Strafs Størrelse. Der kan maaske her være Anledning til at fremhæve, at medens Straffeloven af 1866 i § 57, svarende til den almindelige Udmaalingsregel i Straffeloven af 1930 § 80, udtrykkelig nævner det rent objektive: „Genstandens Vigtighed og Skadens Omfang og Størrelse“ som en afgørende Faktor ved Fastsættelsen af Straffen, er disse Ord udeladt i vor nugældende Straffelovs Angivelse af de særlige Udmaalingsregler, men naar § 80 taler om „Forbrydelsens Grovhed og Farlighed“, rummes heri baade objektive og subjektive Elementer.

Da jeg for godt 5 Aar siden begyndte som Dommer i Københavns Byret, havde jeg uden væsentlig Overdrivelse ikke større Kendskab til Strafudmaaling end Lægmanden. Denne Udtalelse vil maaske virke overraskende for alle andre end Jurister, og Lægerne vil vel tænke, at man ikke giver Kirurgen en Kniv i Haanden uden at have visse Garantier for, at han ikke skærer

for langt eller for dybt, og at man billigvis kan stille det samme Krav til Kirurgerne blandt Juristerne, nemlig Straffedommerne. Jeg skal indrømme, at ogsaa jeg var noget overvældet af den Magt, der saaledes pludselig blev overdraget mig, men Sandheden er, at man kun i begrænset Omfang kan læse sig til Strafudmaaling, om hvilken saavel den danske som den udenlandske Litteratur er sparsom, hvortil kommer, at danske Dommere i høj Grad savner en kriminologisk Uddannelse. Straffeloven giver vel som allerede nævnt visse vejledende Regler, men disse er saa almene og for den, der er lidt fortrolig med de til Grund liggende Synspunkter, egentlig saa selvindlysende, at en ny Dommer trods alt føler, at han staar paa temmelig løs Grund. Det er værd at bemærke, at for Eksempel den norske Straffelov slet ingen Udmaalingsregel har, svarende til vor § 80, og at Torp's Straffelovsudkast indledede Strafudmaalingsbestemmelsen med en almindelig Henvisning til „de Grundsætninger, der har fundet Udtryk i Loven“.

En ung Dommer maa derfor i første Række søge Vejledning i Domstolenes Praksis og iøvrigt spørge sine mere erfarne Kolleger til Raads, og her har Byretten, skønt den ikke er en kollegial Ret, den Fordel, at en stor Del af Rettens 22 Dommere daglig mødes i Rettens Bibliotek, der ogsaa er fælles Frokoststue, hvor vi drøfter de mere tvivlsomme Sager. Men den nye Dommer vil meget hurtigt erfare, at Domstolenes Praksis og Kollegernes Vejledning ikke strækker til. Gang paa Gang vil han blive stillet overfor Sager, der enten paa Grund af Forbrydelsens Beskaffenhed eller Forbryderens Individualitet ikke lader sig rubricere, og han — der fra Retssalen har det eneste virkelige Kendskab til Sagen — bliver da henvist til at forlade sig paa sit eget Skøn, selvom han naturligvis ved, at det ikke er et frit i Luften svævende Skøn, men et juridisk Skøn, der skal udøves i Lovens Aand, og hvor alle i Betragtning kommende Omstændigheder indgaar i hans Overvejelser. Han skal her benytte sig af sin juridiske common sense.

Nu er common sense jo en god Ting, men en Henvisning til common sense, der i Dommene ofte indhyles i den kortfattede

Sentens: „Straffen findes passende at kunne fastsættes til ...“, er ikke meget oplysende for den, der vil søge Retningslinier. Men sætter man sig hen og filosoferer lidt over alle de forskellige Hensyn, som ofte instinktivt leder til Straffens Fastsættelse, vil man jo sikkert ogsaa kunne finde nogle frem som Retningsvisere, hvilket da bliver den stillede Opgaves Maal.

Det er en ikke ualmindelig Opfattelse, særlig blandt Lægfolk, at der for en given Forbrydelse, begaaet af en given Person paa en given Tid og et givet Sted, kun findes en Straf af en ganske bestemt Størrelse, som kan karakteriseres som den rette, og som man altsaa maa se at finde. Denne Opfattelse er dog næppe rigtig.

Medens den forskellige Opfattelse af den passende Straf naturligt i første Række bunder i Dommerens Vurdering af de strafferetlige Hensyn, som jeg senere vender tilbage til, er der andre Hensyn, der ikke paa samme Maade kan lægges blot. Disse Hensyn arbejder i Dommerens Underbevidsthed, og undertiden bliver han først ved et Tilfælde klar over, at de maa have været medvirkende ved Straffens Udmaaling, saaledes som det skete i et Tilfælde fra min egen Praksis. En Dreng havde i længere Tid terroriseret i det Ejendomskompleks, hvori han boede, og generet Beboerne paa forskellig Maade, hvorfor de havde klaget over ham til Viceværten. En Eftermiddag, da Viceværten kom hjem fra sit Arbejde, fik han Øje paa Drengen, og han fandt nu Lejlighed til at give ham en i og for sig velfortjent Dragt Prygl. Han slæbte ham imidlertid ned i Kælderen og greb her en Trækæp, som var en af Pindene i en gammel rusten Kælk, der stod dernede. Med Kæppen gav han Drengen en Masse haarde Slag paa Sædet, saa kraftige, at Drengen fik store blodunderløbne Striber paa Bagpartiet. Fotografier, optagne paa Universitetets retsmedicinske Institut, saa temmelig uhyggelige ud, men jeg havde Forstaaelsen af, at de skulde tydes med Forsigtighed, da en lyserød Stribe jo ser sort ud paa et Fotografi. Forsvareren gik stærkt ind for, at Tiltalte slap med en Bøde; han havde ikke tidligere forset sig, og en

Hæftestraf vilde muligvis betyde, at han mistede sin Stilling som Underofficer i Marinen. Iøvrigt havde han jo haft Grund til at skride ind overfor Drengen. Anklageren var ikke særlig aggressiv, og jeg forstod nærmest, at en Bødestraf vilde blive akcepteret af Anklagemyndigheden. Imidlertid forekom Tilfældet mig at være for groft til en Bøde, men jeg ønskede dog før Dommens Afsigelse at forelægge Sagen for mine Kolleger i den tidligere omtalte Frokoststue. Da jeg træder ind, sidder 3 Dommere bænket; jeg forelægger dem Sagen, og de siger alle som een: Bødestraf. Da Nr. 4 og Nr. 5 arriverer, siger de ogsaa Bøde, og nu begyndte jeg naturligvis at vakle. De fire næste Dommere, der indtræder, siger dog alle: Hæftestraf, saaledes at Stemmerne sammenlagt med min, der i denne Sag var den afgørende, nu stod 5 mod 5. Nu er dette jo i sig selv ikke sensationelt, for vi har jo ogsaa set Stemmerne i Højesteret fordelt paa samme Maade; men da jeg saa tænkte over, *hvem* der nu havde stemt for Bøde, og *hvem* der havde stemt for Hæfte, viste det sig, at de fem „Bødedommere“ alle var barnløse, medens de fem „Hæftedommere“ hver Dag vendte hjem til en Børnerede. Uden at ville antyde, at mine barnløse Kolleger er mere kolde og haarde overfor Børn, kan jeg ikke frigøre mig for den Tanke, at de fem Dommere, der stemte for Bødestraf, mest har haft for Øje den terroriserende Laban, der trængte til Afklapsning, medens vi andre maaske mere har haft i Tankerne, hvilket Indtryk det vilde gøre paa os som Fædre, om vi efter Dagens Gerning skulde blive præsenteret for et saadant mishandlet Stykke Haleparti hos en af vore Unger. Men noget Bevis for, at Stemmerne vilde have stillet sig anderledes, dersom Børneforsørgernes Rolle havde været fordelt paa en anden Maade, lader sig selvsagt ikke føre.

Jeg har fundet det af Vigtighed at stille denne Sag i Spidsen for en videre Udvikling af Strafudmaalingsspørgsmaalet. Medens den rette Strafudmaaling vel ofte kan afgøres ud fra saglige strafferetlige Synspunkter, maa man stille sig klart, hvilken Vanskelighed der kan være forbundet med at abstrahere fra almenmenneskelige ikke strafferetligt betonedede Hensyn, fordi

disse hyppigt *ubevidst* indgaar som Led i den Proces, der fører til Domsresultatet, og fordi man — saa længe det er Mennesker og ikke Træfigurer, der sidder paa Dommersædet — maa regne med *Dommerindividualitetens Indflydelse*. En Dommers Opfattelse af Tidens sociale Foreteelser, hans mildere eller strengere Krav til sine Medmennesker, hans familiemæssige Stilling, undertiden hans særlige Uddannelse, for Eksempel som tidligere offentlig Anklager, o. s. v., kan selv hos den mest objektive og nøgterne Dommer ikke bortelimineres, og det gælder isøvrigt for al Dommervirksomhed. Men det betyder naturligvis ikke, at den Tiltalte er prisgivet Dommerens personlige Indstilling, for Skønnen er hos den ansvarsbevidste Dommer i høj Grad lagt i Baand, men det siger mig, at man ikke kan tale om det rigtige *Punkt* i Straffeskalaen, men kun om det rigtige *Plan*. Hvis man her opererer med Punkter, stiller man sig en umulig Opgave, for saa vil Straffen blive ændret for hver ny Instans, Sagen bliver indbragt for. Men der er heller ingen Grund til at beklage sig herover, for set paa længere Sigt betyder det for Domfældte kun lidt, om han faar en Maaned mere eller mindre i Straf. Afgørende er det, at han faar den rigtige Strafart — Bøde, Hæfte eller Fængsel —, og at Bødens Størrelse og Varigheden af Frihedsstraffen ikke for den øvede Dommer staar i Misforhold til Brøden. Derfor kan jeg heller ikke glæde de yngre Jurister med at levere en Taksttabel.

Det Synspunkt, jeg her har fremsat, og som jeg vil opstille som en første These, synes jeg ikke *altid* bliver fulgt af de overordnede Domstole. Det skete saaledes engang, at jeg fik en Straf forhøjet af Landsretten fra 80 Dage til 3 Maaneders Fængsel, og da jeg fortalte det til en Kollega, sagde han, at han omvendt havde faaet en Straf nedsat fra 3 Maanedes til 80 Dage, hvilket var endnu mere overraskende. En mindre Strafforhøjelse kan nemlig forklares ved, at man anser Underrettens Dom for rigtig, men at man finder det passende at straffe Domfældte, fordi han uden tilstrækkelig Grund har appelleret. Men naar Loven giver saavel Tiltalte som Anklagemyndigheden Adgang til Appel, har det vel ikke været Meningen,

at det for Tiltalte skulde være en tvivlsom Ret. Han tager ikke blot en forstaaelig Chance, forstaaelig netop fordi Strafudmaalingen meget ofte ændres i Ankeinstansen, men løber ogsaa en Risiko, da Anklagemyndigheden jo altid kontraappellerer til Skærpelse. Her har den myndige Forsvarer en meget betydelig Opgave, idet han gennem Aars Erfaring har Mulighed for at jugere over Strafudmaalingen; men har en Tiltalt ikke Lid til sin Forsvarer, maa man efter min Mening ikke straffe ham for hans Selvraadighed. Selv en Forandring af en Straf fra 3 til 4 Maaneder eller omvendt finder jeg ikke tilstrækkeligt begrundet. Hensynet til Underdommeren spiller naturligvis ingen Rolle, men Strafferetsplejen lider ved, at Afgørelserne for hyppigt ændres fra Instans til Instans, eller ved at der afsiges for mange Dissenser angaaende Strafudmaalingen, hvilket giver Offentligheden det Indtryk, at Jurister aldrig kan blive enige, hvorved vor Virksomhed stilles i Miskredit.

Jeg synes derfor, at det er en god Regel, at Højesteret ikke kan ændre en Straf, uden at den staar i aabenbart Misforhold til Brøden, og selvom jeg er klar over, at denne Regel har sin særlige Begrundelse deri, at Højesteret ikke kan tage Stilling til Bevismaterialet, finder jeg, at en tilsvarende Regel i *Princippet* ogsaa burde følges af Landsretterne, der bør kassere eller korrigere, naar noget er urigtigt, men ikke optræde som Finkæmmere. Vel har Hensynet til en ensartet Praksis en stor Vægt, men Aarsagernes Lighed er sjældent til Stede i disse Sager, hvortil kommer, at Smaaændringer i Appelinstanten kun lidet bidrager til Ensartethed, fordi kun en Brøkdelen og meget ofte ikke den mest tvivlsomme Del af Sagerne appelleres. For ikke at blive misforstaaet maa jeg tilføje, at jeg tror, at Landsretterne ogsaa i Almindelighed anerkender dette Synspunkt, selvom det ikke altid følges.

Med dette efter min Opfattelse vigtige Udgangspunkt skal jeg gaa over til det centrale i Emnet.

Spørgsmaalet „Strafudmaaling“ foreligger paa to Maader, nemlig dels hvilken Strafart man skal vælge — Bøde, Hæfte

eller Fængsel — dels hvilken Størrelse Straffen indenfor den valgte Strafart skal have. Med Hensyn til begge Spørgsmaal vil man naturligvis i første Række finde Vejledning i den for Forbrydelsen foreskrevne Strafferamme, der er Udtryk for Samfundets generelle Vurdering af Forbrydelsens Grovhed og Farlighed.

Det skulde være overflødigt at slaa fast den Regel, at en Skyldkendelse, der ikke bygger paa overvældende Bevis, ikke bør influere paa Straffens Udmaaling, men sikkert andre end jeg har gjort den Erfaring, at Lægmænd til Tider vil gaa med til at statuere Skyld under Forudsætning af en mild, eventuelt en betinget Straf. Det bliver da Dommerens Opgave at korrigere denne Opfattelse, der bundet i Ønsket om en Lettelse af Ansvar for en mulig urigtig Afgørelse.

A. Valget af Strafart.

Jeg tror, at man kan opstille som en almindelig Fortolkningsregel, at hvor i en Strafferamme kun to Strafarter er angivet: „Bøde eller Hæfte“ eller „Hæfte eller Fængsel“, vil den første mildere Strafart være at betragte som den normale Straf, i alt Fald hvis der er fastsat en kendelig Begrænsning i Strafferammen opefter for den anden strengere Straf. Naar Straffelovens § 232 om Blufærdighedskrænkelser nævner Straf af Hæfte eller Bøde under formildende Omstændigheder, maa omvendt Hæfte og ikke Bøde siges at være den normale Straf i disse mildere Tilfælde. Derimod kan den samme Fortolkningsregel ikke anvendes, hvis for Eksempel alle tre Strafarter er nævnt, saaledes som Tilfældet beklageligvis er i Flertallet af Særlovene i de senere Aar, hvor Straffen er angivet saa vid som: Bøde, Hæfte eller Fængsel i indtil 2 Aar.

Man kan vist ogsaa opstille den Regel, at den mildeste Straf skal anvendes, hvis den er tilstrækkelig effektiv. Men efter denne Regel — som vist de fleste kan give deres Tilslutning — skulde man tro, at *Bødestrafen* vilde være den mest anvendte Straf, naar det ikke drejer sig om mere alvorlige Forbrydelser. Jeg deler fuldtud saavel *Torp's* som *Krabbe's* For-

kærlighed for Bødestraffen, fordi den ofte vil være meget effektiv, og fordi man derved begrænser Omraadet for de uundværlige, men ikke altid hensigtsmæssige korte Frihedsstraffe. Desværre er Udviklingen gaaet en anden Vej, end ledende Kriminalister havde haabet. Tyngdepunktet er stadig de korte Frihedsstraffe, og Grundene hertil er flere.

Nu kan Bødestraf selv for Smaaforseelser, naar det ikke drejer sig om rene Politivedtægtsovertrædelser og lignende, for hvilke Bøde er eneste Straf, af selvforstaaelige Grunde ikke altid anvendes. Det gælder saaledes overfor Fallenter og i det hele taget, hvor man paa Forhaand skønner, at Bøden ikke vil blive betalt, hvorfor det vil være mere rationelt straks at fastsætte en Hæftestraf, naar dette efter Strafferammen er muligt. Heller ikke kan man idømme Bødestraf, hvor der er Grund til at antage, at Pengene vil blive fremskaffet paa uredelig Vis, hvilket undertiden vil afskære en fra at give Bødestraf for undtagne Berigelsesforbrydelser efter Straffelovens § 287, hvis de er begaaet af Nød. Heller ikke er Bøde en god Straf overfor den, der er vant til Livet i Fængslet, eller som har faaet flere Hæftestrafte, selvom ikke generalpræventive Hensyn kræver højere Straf end Bøde, for Eksempel ved mindre Voldsforbrydelser eller Blufærdighedskrænkelser. Det stemmer med Princippet i Straffelovens § 91, hvorefter Fængsel, selvom Hæfte er den højeste Straf efter Strafferammen, kan anvendes, naar den paagældende tidligere har udstaaet saadan Straf. Naar en er vænnet til strengere Kost, maa man allerede specialpræventivt tage Hensyn hertil. Men de her nævnte Hensyn er ganske naturlige, og det er ikke dem, der har ført til, at Bødestraffen indenfor Straffelovens Omraade i Praksis er blevet noget af en Sjældenhed, bortset fra de Tilfælde, hvor Bødevedtagelse finder Sted i Henhold til Retsplejelovens § 723, Stykke 1, Nr. 3, jfr. Justitsministeriets Anordning af 1. December 1932, altsaa ved mindre Vold, smaa Blufærdighedskrænkelser, undtaget Tyveri og Underslæb, Misbrug af Legitimationspapirer, Afgivelse af urigtig Erklæring til offentlig Myndighed og enkelte andre Tilfælde. Selv ved uagtsomt Hæleri efter Straffelovens § 303 er det mest almindeligt at idømme Hæftestraf.

Nej, Grundene til Bødestraffens ringe Anvendelse udenfor Særlovgivningen er følgende:

For det første har vi ulykkeligvis faaet indført Dagsbods-systemet, som *Torp* var Tilhænger af, men som *Krabbe* altid har bekæmpet. Jeg skal ikke komme ind paa de kriminalistiske Betragtninger for og imod Dagbøder, men kun omtale Spørgs-maalet i Forbindelse med Bødestraffens Hensygnen. *Torp* foreslog Maksimum 90 Dagbøder, vor Straffelov har fastsat Græn-sen til 60. Selvom man iøvrigt maatte erklære sig for Tilhænger af Dagbodssystemet, giver 60 Dagbøder en altfor ringe Spænd-vidde, saa selv en ret velhavende Mand kun kan komme af med en relativ lille Bøde. Sverige har Maksimum 120 Dagbøder og Finland 300, hvilket der er nogen Mening i. Paa Grund af Dag-bodens ringe Effektivitet svinger Domstolene derfor meget let over til Hæfte. Det er værd at mærke sig, at Straffeloven af 1866 havde Bødemaksimum paa 2000 Rigsdaler; omsat til Nu-tidsmønt- og -prisfod er det vist ikke langt fra 20.000 Kroner, men man skal vist være mere end Millionær for at faa en Bøde af denne Størrelse efter Dagbodssystemet.

En anden Grund er den, at vore Domstole i deres Anvendelse af Strafferammerne er tilbøjelige til kun at spille over een Ok-tav. De udnytter ikke Strafferammerne fuldt ud, og det er saa meget mere mærkværdigt, som der jo paa Grund af Straffe-lovens ringe Dagbodsmaksimum er særlig Grund til det. Det er vist meget sjældent, at Domstolene giver mere end 30 Dag-bøder, hvilket vil sige, at man standser paa Halvvejen.

For det tredje har de høje Krisebøder i de senere Aar gjort det vanskeligt at anvende de mindre Dagbøder, hvis manglende Effektivitet skaber et Misforhold i Bødestraffen efter Straffe-loven og efter Særlovgivningen. Kan man glæde sig over, at vi ikke ogsaa har faaet Dagbøder udenfor Straffelovens Om-raade, har denne Forskel i Bødesystemet samtidig understreget det urimelige i Straffelovens Bødeordning.

Endvidere har Hæftestrafen sikkert ogsaa medvirket til en Begrænsning i Bødestraffens Anvendelse. Hæftestrafen adskil-ler sig — bortset fra Navnet — ikke væsentligt fra det tidligere

simple Fængsel og er som Strafart en mild Søster til de kortvarige Fængselsstraffe, der ligesom Hæfte afsønes i Arresthusene. Men det er ligesom om det mildere Ord „Hæfte“ har vakt Forestillingen om, at denne Straf ligger midt imellem Bøde og Fængsel og ikke blot er en mild Form for Fængsel, saa at Hæfte stik imod Hensigten har gnavet sig ind paa Bødestrafens Felt og derved bidraget til at formindske dennes Omraade. Det havde maaske været rigtigere, hvis Straffeloven i Stedet for at markere en Tredeling: Bøde, Hæfte og Fængsel, havde angivet Straffene som Bødestraf og Frihedsstraf, der er principielt forskellige Strafarter, og delt Frihedsstraffen i to Undergrupper: Hæfte og Fængsel.

Endelig for det femte har den generelle Strafforhøjelse, som vi har oplevet i de senere Aar, sikkert vakt Forestillingen om, at Bøder af almindelig menneskelig Størrelse er et latterligt svagt Repressionsmiddel overfor Lovovertrædere. Det koster at have haft Mørklægningslovens strenge Straffebestemmelser*), Gigantstraffene i den politiløse Tid**) og sidst hele Opgøret med Landsforræderne, saa at Jurister, naar de før tænkte paa Straffe udmaalt i Maaneder, nu til daglig opererer med Aar. Jeg kan mærke denne Indstilling hos mine yngre Kolleger i Byretten, der ikke kender til at give en begyndende Cykletyv 40 Dages betinget Fængsel, men nu vel giver 3 Maaneders ubetinget Fængsel, — en Udvikling, der ikke har været god for Bødestrafen, der i Forvejen ved Dagbodsordningen har faaet en krank Skæbne.

Sagt med andre Ord: Vi straffer for Tiden saa mange og ofte med Straffe, hvis Størrelse efter en Førkrigstidsbedømmelse staar i Misforhold til Brøden, at Straffetruslen er ved at miste sin Indflydelse, og derved presses Straffene højere og højere

*) Lov Nr. 219 af 1. Maj 1940 forhøjede Strafferammens Minimum og Maksimum til det dobbelte og gjorde betinget Straffedom uanvendelig, hvis Forbrydelsens Udførelse var blevet lettet ved eller dens Farlighed forøget ved en af Myndighederne iværksat eller faktisk foreliggende Mørklægning eller ved en som Følge af Fare for Luftangreb bestaaende Tilstand. Loven er nu ophævet.

**) Tiden fra 19. September 1944 til 5. Maj 1945.

op. Jeg haaber, at dette Efterkrigstidsfænomen vil ændres, for det er jo i Virkeligheden Udtryk for, at Samfundet ogsaa i sin Retshaandhævelse er ved at blive løftet ud af sine Hængsler. Men en Renæssance for Bødestraffen tror jeg ikke rigtigt paa, førend Dagbodssystemet revideres.

Nu aabner Straffelovens § 51, Stykke 2, ganske vist en Ventil, naar den — i Lighed med de Principper, der følges i Krisesager — giver Mulighed for at fastsætte en Bøde under Hensyn til den opnaaede eller tilsigtede økonomiske Vinding, naar Straffen vil blive for lav i Forhold til Fortjenesten, hvis den udmaales i Dagbøder. Denne Bestemmelse anvendes, saa vidt jeg ved, dog kun lidt i Praksis, men synes brugbar, for Eksempel naar det drejer sig om uagtsomt Hæleri efter Straffelovens § 303.

Bødestraf som Tillægsstraf til Frihedsstraf efter Straffelovens § 50, Stykke 2, kan praktiseres ikke alene ved Hæleri, men ogsaa ved Rufferi og Aager, hvor Vindesygen er det særlige Motiv, men det er vist ogsaa ret sjældent, at denne Bestemmelse bringes til Anvendelse i Praksis udenfor Særlovgivningen. Det vilde vel undertiden være en farbar Udvej ved denne Art Forbrydelser at kombinere en betinget Frihedsstraf med en ubetinget Tillægsstraf af Bøde.

Forlader jeg Bødestraffen for at gaa over til *Hæftestraf*, skal jeg fatte mig i Korthed, da jeg allerede har omtalt denne. Vi anvender altsaa efter min Overbevisning i mange Tilfælde Hæftestraf, hvor hverken general- eller specialpræventive Hensyn nødvendiggør Anvendelse af Frihedsstraf. Ogsaa her gælder det, at Domstolene ikke anvender Strafmaksimum, men det er efter min Opfattelse mere berettiget. De almindeligste Hæftestrafte ligger paa mellem 14 Dage og 3 Maaneder, skønt Maksimum, hvor der ikke i Strafferammen er sat nogen Grænse, er 2 Aar. Hæftestrafte over 6 Maaneder er vist yderst sjældne. Langvarige Hæftestrafte er nu ogsaa upraktiske og uhensigtsmæssige, da de jo i Modsætning til Fængselsstraffe altid udstaaes i Enrum, og det synes mig derfor ogsaa rigtigere, naar Straffelovsforslaget satte 1 Aar som Maksimum.

Noget kunde tale for undertiden at anvende Hæfte i Stedet for Fængsel, hvor denne Straf iøvrigt maatte anses for den rette. Jeg tænker paa de Tilfælde, hvor en Straffedom paa Grund af Tiltaltes erhvervsmæssige Stilling eller af andre Grunde har meget svære Følger for ham, der rækker langt ud over Afsoningstiden. Det stemmer med Princippet i Straffelovens § 87, hvorefter *Frakendelse* af Rettigheder i Henhold til § 79 kan medføre Strafnedsættelse, eventuelt Bortfald, og som Strafadmaalingshensyn maa det være berettiget at tage *faktisk* mistede Goder i Betragtning. Det er efter min Mening en for primitiv Gennemførelse af Lighedsgrundsætningen aldrig at gøre det; men naturligvis maa et saadant Hensyn udtrykkes paa overbevisende Maade i Præmisserne, der, hvad Strafadmaalingen angaar, ofte er for kortfattede.

Om Valget af *Fængselsstraf*, som er Lovens strengeste Straf, kan jeg i Overensstemmelse med det Synspunkt, at man bør vælge den mildeste Strafart, hvor denne af generalpræventive og specialpræventive Grunde skønnes tilstrækkelig effektiv, indskrænke mig til at sige, at Fængselsstraf vil finde Anvendelse, hvor anden Mulighed ikke foreligger, og allerede som Følge af Strafferammerne vil Fængselsstraf blive en hyppigt anvendt Straf.

B. Straffens Størrelse indenfor den valgte Strafart.

Lige saa stor Interesse som til Valget af Strafarter knytter der sig til Bestemmelsen af Straffens Størrelse indenfor den valgte Strafart. Har jeg hidtil hæftet mig mest ved *Bødestrafen*, skal jeg her gøre mig kortfattet.

Danske Kriminalister kender jo den Begrænsning i Hensynet til Domfældtes Formueforhold ved Fastsættelsen af Bødens eller Dagbodens Størrelse, som har fundet Udtryk i Højesteretsdommen i Dr. Hasselbatch-Sagen, Ugeskrift for Retsvæsen 1938, pag. 1018, hvor Doktoren for en almindelig Færdselsforseelse af Højesteret fik 1200 Kroner i Bøde, medens Byretten paa Grund af hans betydelige Formue havde ladet ham vedtage 10.000 Kroner, og Landsretten gik til den anden Yderlighed

ved at fastsætte Bøden til 300 Kroner. Om *Hæfte* har jeg allerede sagt, at langvarig Hæftestraf, for Eksempel over 6 Maaneder, ikke er hensigtsmæssig. Jeg skal derfor koncentrere mig om *Fængselsstraffen*.

Fængselsstraffens Størrelse er jo for en stor Del traditions-mæssigt bestemt. Vi opererer med i Praksis fastlagte Straffesatser, der, jo længere vi kommer op i Skalaen, viser større Intervaller ud fra den rigtige Betragtning, at Straf ikke kan udmaales med Centimeterbaand. Kommer vi op over 1 Aar, betyder Afstanden til næste Sats jo som Regel i Praksis kun et Spring paa $\frac{2}{3}$ af Intervallet paa Grund af Reglen i Straffelovens § 38 om, at Fangen kan løslades paa Prøve, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden er udstaaet, dog mindst 9 Maaneder. En Straffedom paa 5 Maaneders Fængsel vil ofte være Resultatet af indgaaende Overvejelser om, hvorvidt Tiltalte skal i det mere rationelt indrettede Statsfængsel, eller om Straffen skal afsones i Arresthus, hvor ogsaa Hæftestrafen udstaas. Ifølge kongelig Anordning af 23. Maj 1938 skal Fængsel paa 5 Maaneder eller derover udstaas i Statsfængsel, men det siges, at det afgørende ikke er den idømte Straffetid, men Afsoningstiden, d. v. s. Straffetiden med eventuel Afkortning for udstaaet Varetægtsfængsel efter Straffelovens § 86. Hvis for Eksempel en Mand, som efter Forbrydelsens Grovhed maa skønnes nærmest at staa til 4 Maaneders Fængsel, specialpræventivt findes bedst egnet til at komme i Statsfængsel, eller hvis han tidligere har været dér, vil man undertiden foretrække Springet op til 5 Maaneder eller give 6 eller 7 Maaneder, hvis nemlig Varetægtsafkortningen nødvendigvis gør det, for at han kan komme dér*).

*) I den efterfølgende Diskussion udtalte Højesteretsdommer *Jesper Simonsen* sin Tvivl om Berettigelsen heraf, da Domfældte efter Loven har Krav paa Varetægtsafkortning, og at det derfor synes betænkeligt at forhøje Straffen med det, hvormed den skal afkortes. Stilles Spørgsmaalet saa skarpt op, maa jeg være enig med *Jesper Simonsen*. Men efter mit tidligere udviklede Synspunkt bør man ikke operere med Straffepunkter, men med Straffeplaner. Hvis for Eksempel 4 Maaneders Fængsel i Forvejen maa anses for Maksimum for den begaaede Forbrydelse, vil det være uhjemlet af Hen-

Det i Praxis forekommende tilsyneladende ret store Spring fra Fængsel i 8 Maaneder til 1 Aar har sin Forklaring. Det staar i Forbindelse med den tidligere omtalte § 38 om Prøveløsladelse, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden er udstaaet, dog mindst 9 Maaneder. I Overvejelserne om, hvorvidt en Mand skal have 8 Maaneder eller 1 Aar, bør det formentlig mindre være Forbrydelsens Grovhed eller Farlighed, der er det afgørende, end om der specialpræventivt vindes noget ved at give ham 1 Aar, saa Domfældte paaregnelig vil komme ud paa Prøve efter 9 Maaneder. Derfor er en Straffesats paa mellem 8 Maaneder og 1 Aar strafferetligt irrational. Ikke saa meget generalpræventive som specialpræventive Grunde er afgørende for Valget af 1 Aars Straffen, og Tiltaltes Fortid er derfor det væsentligste Hensyn. En begyndende Vaneforbryder vil man derfor af Hensyn til den Prævention, der ligger i Prøveløsladelsen, ofte foretrække at give 1 Aar fremfor 8 Maaneder.

Jeg har dog undertiden med tvivlsom Begrundelse givet 10 Maaneders Fængsel, men det har været motiveret i ganske specielle Hensyn. Som bekendt indeholder § 80 den Regel, at hvis Gerningen er udført af flere i Forening, vil det i Reglen være at anse som en skærpende Omstændighed. Denne Bestemmelse er generalpræventivt motiveret, fordi Bander er særlig farlige og vækker Uro i Befolkningen. Staar man imidlertid overfor en saadan Bande i Retssalen, er det ikke altid let at skulle se strengt paa det enkelte Bandemedlem, fordi mange af de yngre er blevet forledet og har manglet Karakterstyrke til

syn til Straffuldbyrdesstedet at give højere Straf, men vakler man mellem 4, 5 og 6 Maaneder, skulde dette Hensyn være berettiget, selvom Varetægtsfradraget derved bliver Medaarsag til Valget af den strengere Straf. Specialpræventive Hensyn, som vor moderne Straffelov sætter i Højsædet, taler herfor, og Betydningen af Statsfængselsbehandling vil blive forøget, hvis det i Udvalgsbetænkningen om Fuldbyrkelse af Frihedsstraf fremsatte Forslag føres ud i Livet, idet Forslaget fastslaar Afsoning i Fællesskab som Hovedregel, medens Enrum nu er Reglen, hvis Straffen ikke overstiger 2 Aar, jfr. dette Tidsskrift 1947, Hæfte I, pag. 35 ff., navnlig pag. 42--43.

at holde op. Men det er heller ikke altid let at finde den eller de Hovedansvarlige, for selvom Arrestanter ofte er aabenhjertige i Retten, er der een Ting, som de ikke vil ud med, nemlig hvem der har faaet „Fidusen“ eller Idéen; her følger de sig ofte solidariske. I Mangel af sikre Oplysninger om, hvem der er Ophavsmand, og hvem der kun er Haandlangere, vil Dommeren være henvist til at foretage en Graduering paa et mere primitivt Grundlag og se, hvormeget hver enkelt selv har været med til. Han begynder saa med den tilsyneladende mest aktive og fastsætter Straffen for ham, og fra dette Udgangspunkt sætter han Straffen for de andre. Derved kan man komme ud for det, at man — for at faa Mosaikstykkerne til at passe sammen — kommer i Tvivl om, hvorvidt en Mand skal have 8 Maaneder eller 1 Aar, og saa har jeg undertiden valgt den ikke helt rationelle Straf midt imellem.

Spørger man nu en Dommer: Tilstræber Du at indordne Straffen under et Skalasystem paa objektiv Basis, eller tilstræber Du en Bedømmelse med videst mulig Hensyntagen til Gerningsmandens Individualitet, hvilket stemmer bedst med Aanden i Straffeloven, er Svaret for mit Vedkommende det, at Spørgsmaalet ikke kan stilles under denne Form. Den rette Strafudmaaling er den, der er Resultatet af alle i Betragtning kommende juridiske Overvejelser, og det vil sige, at snart er de generalpræventive Hensyn de overvejende og snart de specialpræventive. Det afhænger af Forbrydelsernes Beskaffenhed og Offentlighedens Forhold til disse samt af Gerningsmandens Person.

Overfor de mest yderliggaaende Tilhængere af Specialprævention, der sikkert tæller flere Repræsentanter blandt Læger og Fængselsfolk end blandt Domstolsjurister, maa fremhæves, at det i Praxis ofte kan være vanskeligt, selv hvor generalpræventive Hensyn ikke taler derimod, at foretage en ellers ønsket Differentiering, fordi Kendskabet til Gerningsmandens intellektuelle Stade, hans Karakter og sociale Forstaaelse kan være mangelfuldt. Derfor vil Generalpræventionen ikke være ene om

at sætte Grænser for en individuel Bedømmelse. Uden Tvivl vil dog Kendskab til Psykologiens Love og Kriminologiens Landevindinger kunne være en virksom Regulator.

Man kan formentlig sondre mellem 4 Grupper af Tilfælde.

1. Den første Gruppe omfatter en Række *gængse Typeforbrydelser af Middelgrovhed, begaaet første Gang* af ikke helt unge Mennesker, hvor særlige Hensyn gør sig gældende. Jeg nævner Cykletyverier, Lejlighedstyverier, Understæb, særligt ulovlige Dispositioner over paa Afbetaling købte Genstande, Alfonseri, Paaførelse af venerisk Smitte, Utugtserhverv og flere andre. Det er det store Antal kriminelle Lovovertrædere, *hvis Motiver er aabenbare, og som ikke er specifik farlige*, og hvor man, hvis man maler med en bred Pensel, kan sige, at de staar til en Straf af et eller andet Sted mellem 30 Dages og 1 Aars Fængsel. Straffens Størrelse bør formentlig i disse Tilfælde væsentligt rette sig efter Forbrydelsens objektive Grovhed, for Berigelsesforbrydelsernes Vedkommende særlig Formuegenstandens Værdi. Muligheden for en individuel Behandling, der giver sig Udslag i store Forskydninger af Straffen, vil her ofte slet ikke være til Stede. Den Sigtede afgiver en kort Forklaring i Retten, og man skal være varsom med at drage sikre Konklusioner fra det Indtryk, Gerningsmanden giver en. Opmærksomheden maa her koncentreres paa, om den paagældende paa Grund af Umodenhed og andre Omstændigheder kan faa en betinget Dom. Giver man dette Klientel vidt forskellige Straffe for samme Forbrydelse, vil det ogsaa efterlade Indtrykket af Vilkaarlighed. Dette fremhæves stærkt i de i Tidsskriftet „Menneske og Miljø“ 1946 pag. 240 ff. gengivne Retningslinier for Den amerikanske Fængselsforening, vedtaget paa dens Aarskongres i Louisville i 1930, hvori det under Punkt 28 hedder: „Den passende Længde af Frihedsstraf for Overtrædelse af Samfundets Love er et af de mest forvirrende Spørgsmaal indenfor Strafferetsplejen. Den nuværende overordentlig store Uensartethed i Dommene for samme eller lignende Forbrydelser er en Kilde til stadig Irritation blandt Fangerne, og Disciplinen i vore Fængsler lider som Følge heraf. Der maa anvises Veje til

Afhjælpning af denne Uensartethed." Mindre Forskydninger kan naturligvis være berettigede, saaledes vil man undertiden give 1 eller 2 Maaneders Rabat, hvis Tiltalte afgiver en klar og uforbeholden Tilstaaelse og giver Udtryk for en Angerfølelse, jfr. Princippet i Straffelovens § 84, Stykke 1, Nr. 9, der sjældent anvendes som Strafnedsættelsesgrund, fordi den yderligere Betingelse, at Tiltalte selv skal have meldt sig, ofte mangler, men hyppigere som Strafudmaalingshensyn. Omvendt vil man til Tider sætte Straffen lidt i Vejret, hvis det er en haard Benægter, eller der vises en mangelfuld Forstaaelse af Sagens Alvor, og hvor man fristes til at sige, at Tiltalte „fortjener“ en streng Straf, altsaa giver Strafudmaalingen et Stænk af Gengældelse. Hvor det skønnes vigtigt, at han kommer i Statsfængsel, at han altsaa faar mindst 5 Maaneder, kan det ogsaa faa Betydning. Men disse mindre Forskydninger op eller ned rækker ikke ved det grundlæggende Synspunkt for Strafudmaalingen: *Forbrydelsens objektive Grovhed*.

2. Drejer det sig derimod om *atypiske, men ikke særlig farlige Tilfælde*, som Tyverier begaaet af særlige Motiver, Blodskam, visse Sædelighedsforbrydelser, hvor egentlig kønslig Abnormitet ikke tør antages, eller særlige Former for Bedragerier, der mere røber en Intelligensdefekt end Snedighed, stiller Forholdet sig paa en anden Maade. Disse Tilfælde kan ikke indordnes under et Skalasystem, og en Lægeundersøgelse, der her ofte vil blive foretaget, giver bedre Holdepunkter for en specialpræventiv Vurdering, samtidig med at *de generalpræventive Hensyn hyppigt træder i Baggrunden, netop fordi disse Forbrydelser paa Grund af deres Egenart ikke smitter*. Idet Strafnethed forudsættes at være til Stede, vil det ofte stille sig saaledes, at man er i Tvivl om, hvorvidt en streng eller en mild Straf er paa sin Plads. Her er det min Opfattelse, at man undertiden gør bedst i at vælge enten det ene eller det andet fremfor at gaa Kompromissets Vej og give en Mellemsraf. Begrundelsen er den, at Straffen her ofte har Karakteren af et *Eksperiment*, hvorfor Straffen enten gerne skulde være saa mild, at den, hvis den viser sig ineffektiv, kan efterfølges af en

haard Straf, hvis Virkninger skal give det endelige Svar paa Spørgsmaalet Strafeværdighed, eller ogsaa straks være saa haard, at man næste Gang kan tage Spørgsmaalet om andre Retsfølger end Straf op til Overvejelse. Giver man nemlig første Gang en Mellemstraf, vil man i Tilfælde af Recidiv være lige klog, og det vil da være mere humant, hvis man har begyndt med en lille, eventuelt betinget Straf, ligesom det jo kan tænkes, at allerede den vil gøre sin Gavn. Som et Eksempel fra min egen Praksis, hvor jeg vilde finde disse Synspunkter anvendelige, skal jeg nævne en Sag, hvor en Mand havde stjaalet talrige Dameforklæder, der hang til Tørre i forskellige Gaarde, og hvor Motivet til disse Tyverier udelukkende var seksuelt. Her vil jeg anse det for mere rationalt enten at give ham en betinget Dom eller for Eksempel 8 Maaneders Fængsel ubetinget, fremfor at give ham skal vi sige 4—5 Maaneders ubetinget Straf. Den sidste Straf giver ingen afgørende Vejledning, hvis han recidiverer. Kompromisser kan være fristende, men de er ofte farligere, end man tror. En af Englands betydelige Dommere, *Henry Hawkins*, har udtrykt det saa klart i sine Erindringer: „A Judge may go wrong in many ways, and often does in one way or other, especially if he does not know his own mind — the worst of all weaknesses, because it usually leads to an attempt to strike a medium line between innocence and guilt“.

3. En tredje Gruppe er *de særlig farlige Forbrydere* som grove Indbrudstyve, Ægteskabssvindlere, Dokumentforfalskere, Voldtægtsforbrydere o. s. v., hvor der, selvom der ikke foreligger Recidiv, kan blive Spørgsmaal om at bruge Strafferammen fuldtud. *Her er Generalpræventionen det dominerende Hensyn.*

Det maa her fremhæves, at Farlighedsmomentet kan virke med forskellig Styrke til forskellig Tid, og man kan altsaa tale om en Slags Barometerstand. Det *kan* være berettiget at tage Hensyn til en almindelig Opinion, naar den ikke bunder i en momentan, tilfældigt opstaaet Folkestemning og ikke har Adresse til en konkret foreliggende Straffesag.

Under denne Gruppe falder iøvrigt undertiden Forbrydelser, der ikke behøver at høre til Straffesystemets groveste, for Eks-

empel Tyveri af Cykler under Forhold, der paa Grund af Vareknaphed vanskeligjør Genanskaffelse, Tyverier fra Sommervillaer i den ubeboede Aarstid, eller — for at nævne et Eksempel fra Efterkrigstiden — de af Boligmangelen fremkaldte natlige Tyverier fra Logerende, som man deler Værelse med, o. s. v. Kriseovertrædelserne maa nærmest klassificeres under de farlige Forbrydelsers Gruppe.

Ud fra Farlighedssynspunktet maa ogsaa fremhæves Sondringen mellem aabenbare og hemmelige Forbrydelser, saaledes at de sidstnævnte straffes strengere paa Grund af deres Farlighed. Tag for Eksempel en Forbrydelse som Rufferi, som det af bevismæssige Grunde er vanskeligt at komme til Livs. Generalpræventionen begrundet en streng Straf, naar der endelig faas Ram paa en Ruffer, fordi ellers vil en saadan Forbrydelse og andre erhvervmæssigt drevne Forbrydelser, hvor lignende Hensyn gjør sig gældende, kun være straffbare paa Papiret. Dog maa det erkendes, at det anførte Synspunkt, da det jo omfatter Forbrydelseskategorien som saadan, i første Række motiverer et højt Minimum i Strafferammen, og strengt taget kan det hævdes, at det samme Synspunkt ikke kan anvendes i den konkrete Sag. Men Praksis synes at vise, at man her sjældent bruger Strafminimum.

4. Under denne sidste Gruppe hører *Recidivister*, som jeg bedømmer strengere, end det synes at være Praksis her til Lands. Ganske vist er jeg ikke Tilhænger af det stive progressive System, som vi havde i 1866-Loven, særlig med Hensyn til de professionelle Tyveknægte, og den nuværende Straffelov synes ogsaa at give Plads for passende Recidivstraffe. Men Praksis forekommer mig her altfor ofte at være graat i graat og irrationel. Hvis man for Eksempel giver en Cykletyv første Gang 60 Dages Fængsel, er det i mine Øjne ikke en passende Straf anden Gang for samme Forbrydelse at give ham 4 Maaneder og tredie Gang 6 Maaneder, men jeg har Erfaring for, at man jævnlig bevæger sig i dette Straffeplan. Det er, ligesom om man overser, at 4 Maaneders Fængsel for for anden Gang begaaet Forbrydelse ikke er det dobbelt af den første Straf,

snarere er Straffene at anse for lige store. Det Chock, som 60 Dages Fængsel maaske første Gang har fremkaldt, er ikke længere til Stede, naar en Person anden Gang skal i Fængsel. Naar en Person første Gang staar foran sin Dom, er hans Tanke vel oftest mere rettet paa, om han skal i det for ham hidtil ukendte Fængsel, end paa *hvortænge* han skal sidde der, hvilket sidste er hans eneste Overvejelse næste Gang han forser sig, og hvor Muligheden for hans Forbedring gennem *Tiden* først for Alvor melder sig. Dette rimer godt med de Synspunkter, som blev forfægtet paa den før omtalte amerikanske Fængselkongres, der (under Punkt 20) vedtog følgende Udtalelse: „Denne Kongres er af den Mening, at gentagne, korte Straffe for mindre Forbrydelse er mere end værdiløse. Faktisk stimulerer de mere til Lovovertrædelser, end de modvirker dem. Opdragelse arbejder Haand i Haand med Tiden; og saavel Hensynet til Fangens eget Vel som Hensynet til Samfundets Beskyttelse nødvendiggør, at Straffen bliver saa lang, at en Opdragelse kan finde Sted.“ Man bør derfor, saa vidt jeg kan se, førend man udmaaler Straftillægget for Recidivet, lægge et „Tilvænningsstillæg“ til, hvorfor jeg i det nævnte Eksempel med Cykletyven kunde tænke mig at starte med 4 Maaneder, førend „Recidivtillægget“ lægges til. Jeg skal nævne et Eksempel fra Praksis, som ikke forekommer mig efterfølgelsesværdigt. En 26-aarig Mand stjæler første Gang i 1935 en Cykle og faar 80 Dages Fængsel. Aaret efter stjæler han igen en Cykle og faar 4 Maaneder. I 1937 stjæler han igen en Cykle og faar 7 Maaneder, men inden Strafafsoningen er begyndt, stjæler han atter og faar 2 Maaneder! I 1939 er han igen paa Spil og faar nu 4 Maaneder, og da han i 1940 atter falder for Fristelsen, faar han paany 4 Maaneder. Saa søger han i 1941 Adspredelse i Alfonseri og faar atter 4 Maaneder, men i 1942 vender han tilbage til sin gamle Lyst, Cykletyveri, og faar 7 Maaneders Fængsel. I 1943 staar han saa tiltalt for mig for for 8. Gang at have stjaalet en Cykle. Anklagemyndigheden paastod nu, støttet af en Lægeerklæring, Psykopatforvaring. Lægeerklæringen sagde, hvad vist ogsaa Juristerne kunde have sagt: „Hold-

ningsløs, villiesvag, overfladisk og ligeglad uden social Opdrift, blottet for Modstandskraft overfor Fristelser til Berigelsesforbrydelser." Jeg gav ham Fængsel i 2 Aar med den Motivering, at han aldrig havde udstaaet en langvarig, alvorlig Fængselsstraf. Ved Østre Landsret fik han derimod Psykopatforvaring. Havde Strafskalan været: 1) 3 Maaneder betinget, 2) 8 Maaneder og 3) 1½ Aar, vilde han maaske have taget Lære af Fængselsopholdet, og hvis ikke, kunde han være kommet i Arbejdshus. Nu fik han Lejlighed til at begaa sine Forbrydelser over en 8-aarig Periode til Skade for Samfundet og til Ulykke for ham selv. Domstolene benytter ikke altid Strafferammen, og saa kan Resultatet altsaa blive, som vi ser, at en sølle Cykletyv bliver interneret. Dette Eksempel er ikke enestaaende.

Det falder i en Straffedommers tunge Lod ogsaa at skulle straffe, hvor han paa Forhaand ved, at Straffen ikke vil have nogen Virkning, men hvor andre Repressionsmidler findes uanvendelige. I saadanne Tilfælde findes der slet ingen Udmaalingsregel, der kan give Vejledning. Vi kender sikkert alle saadanne Eksempler, som jeg derfor vil forbigaa. Derimod vil jeg, inden jeg forlader Recidivister, gerne omtale § 6, Stykke 4, i Loven om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab, hvorefter Gentagelsesstraffen for den, der uden at være Læge afbryder en andens Svangerskab, mindst er 2 Aar. Efter mit Syn paa Gentagelsesstraffens passende Størrelse skulde jeg vel finde denne Regel god, men den er dog efter min Mening altfor rigoristisk. Jeg har været ude for et Tilfælde, hvor en saadan Kvinde — iøvrigt i Strid med Praxis — for sin første Forbrydelse kun havde faaet Straf af 2 Maaneders betinget Fængsel. Da hun igen forbrød sig, havde jeg tiltænkt hende 8 Maaneders Fængsel, men blev heldigvis — eller uheldigvis om man vil — opmærksom paa Gentagelsesbestemmelsen, og jeg maatte derfor give hende en samlet Straf af 2 Aar og 2 Maaneder. Det er urimeligt, naar Minimumsstraffen for denne Forbrydelse er 30 Dages Fængsel, og det synes derfor rigtigst udtrykkelig at henlede Domfældtes Opmærksomhed paa Følgerne af Gentagelse i disse Sager. At

de her skulde blive saa svære, havde Tiltalte næppe tænkt sig. Havde hun vidst det, vilde hun maaske ikke have forbrudt sig igen.

Til Spørgsmaalet „Strafudmaaling“ hører ogsaa Anvendelsen af *betingede Straffe*. Selvom man ikke skal være for karrig med at give betingede Domme, navnlig ikke overfor unge Mennesker, er der den Fare ved at anvende dem til Overmaal, at det skaber en Forestilling om, at man udenfor de groveste Tilfælde kan forbryde sig første Gang ustraffet, hvilket kun vil skade dette udmærkede Institut. Før Danmarks Besættelse var vistnok de fleste af Byrettens Domme betingede, naar det drejede sig om 1. Gangs Forseelser, hvilket jeg dengang undrede mig over, men i Dag tror jeg, at de snarest anvendes for sjældent; det er ligesom om man ikke rigtigt kan komme over de haarde Straffe fra den politiløse Tid. Der er to Ting, som jeg tillægger Vægt. Den ene er, at Dommeren, naar han giver en betinget Dom, ikke koldt indskrænker sig til at forklare i juridiske Vendinger, hvad det betyder, men sætter den paagældende ind i, at han har faaet en enestaende Chance, samtidig med at det forklares, at han er fundet strafskyldig. Jeg har altfor mange Gange faaet det Svar af tidligere betinget Domfældte, at de ikke har været straffet før, og ofte siger de, naar man saa henviser til den betingede Dom: „Naahr! Den regnede jeg da ikke med.“ Er man ellers Modstander af at holde Moralprædikener for andre, saa forudsætter dette Retsinstitut en lille faderlig Formaning, som kan forstaas og huskes. — Det andet er, at man ikke skal være bange for at give betingede Domme udenfor de gængse Tilfælde, naar man blot begrundet det nærmere i Dommen. Derved vil man sikkert undgaa flere unødige Appeller, fordi Statsadvokaten, der ikke kender Sagen fra første Haand, af selve Dommen kan se, at Spørgsmaalet „betinget Dom“ har været Genstand for grundig Overvejelse, og det vil ogsaa være en Vejledning for Appelretten. Den almindelige Blanketformel „efter Omstændighederne“ er indholdsløs.

Man skal efter min Mening være særlig varsom med at give betingede Domme i de Tilfælde, hvor der ikke er større Mulighed for Recidiv af den Grund, at det drejer sig om Forbrydelser, der sjældent begaas mere end een Gang, fordi flere Lejligheder ofte ikke gives. Navnlig af den Grund er det ikke paa sin Plads at give betingede Domme for falsk Forklaring i Retten. Men ogsaa i en anden Gruppe Tilfælde maa ubetinget Dom anvendes, nemlig hvor det drejer sig om Forbrydelser, der vidner om en allerede forfladiget Karakter, som for Eksempel Alfonseri, men det stemmer ogsaa med Praksis. Overfor mere farlige Forbrydere, for Eksempel begyndende Indbrudstyre, er betinget Straf heller ikke paa sin Plads. Generalpræventive Betragtninger taler herimod, ligesom den før omtalte „Barometerstand“, naar den er lav, for en Tid kan motivere en forsigtigere Anvendelse af betingede Domme, end naar Forholdene „er i Ro“.

Prøvetiden kan efter Loven fastsættes til fra 2 til 5 Aar, men som Regel synes der ikke at være Grund til at svække Præventionen ved en kortere Prøvetid end 5 Aar, da betingede Domme er at betragte som en cadeau. Derimod kan der være Grund til at begrænse Tilsynsperioden, saa der bliver en passende Overgangstid, inden Prøvetiden udløber. Tilsyn bør som Regel ikke anordnes overfor ældre Personer, der opfatter det som en personlig Umyndiggørelse og Udtryk for manglende Tillid.

Jeg gaar lidt udenfor Emnet, naar jeg nævner, at jeg flere Gange baade af Kolleger og af Anklagere har hørt fremsat Kritik af de af „Dansk Værneselskab“ før Dommen iværksatte § 56-Undersøgelser, som de ikke synes er til større Nytte. Jeg er ikke enig heri, baade fordi jeg ofte har haft stor Gavn af de Vidnesbyrd, der her gives af Forældre og Principaler, men ogsaa fordi der ved disse Undersøgelser skabes en menneskelig Kontakt mellem Domstolene og de Personer, der første Gang stedes for Retten, saaledes at de faar Indtrykket af, at Statens Myndigheder ikke tilstræber Gengældelse, men Forstaaelse. Disse Undersøgelser kan derfor ikke erstattes af Oplysninger til en Politirapport. Der er derfor større Grund til at takke de Personer, der for et ringe Vederlag ofrer deres Arbejde for en

god Sag, og som, naar de møder i Retten, ofte hjælper en med Raad med Hensyn til Muligheden for Etablering af et passende Tilsyn.

Det er næppe helt begrundet, at der efter Straffelovens § 57 aldrig — bortset fra Uagtsomhedsforbrydelser — kan gives ny betinget Dom eller gives Udsættelse med Afsoning af den tidligere Straf, hvis den nu forskyldte Straf er Fængsel. Undertiden gaar man udenom Spørgsmaalet ved at give Hæfte, skønt Fængsel egentlig er forskyldt. Jeg synes, at Loven burde have aabnet en Ventil, naar der ikke er Sammenhæng mellem de to Forbrydelser, for Eksempel hvis den første Forbrydelse er en Kvindes Afbrydelse af eget Svangerskab og den anden et mindre Tyveri, maaske begaaet flere Aar senere kort før Prøvetidens Udløb. I alt Fald taler stærke Grunde for, at den første Straf forbliver betinget, men det kan ikke lade sig gennemføre efter Loven.

I Omtalen af betingede Domme kunde man endelig rejse det Spørgsmaal, om det findes naturligt at fastsætte en længere Straf som betinget end som ubetinget. Jeg har engang set en Underrettsdom, der gav 1 Aars Fængsel betinget, medens Landsretten gav 3 Maaneder ubetinget. Dette Spring var sikkert for stort, men det er vist ikke usædvanligt at give den betingede Straf „en lille Tand“.

Til sidst nogle Bemærkninger om *Strafudmaaling og Pressen*. Generalpræventionens Betydning beror jo paa, i hvilket Omfang Straffedomme kommer til andres Kundskab, og her har Pressen en stor Opgave. Man kan ikke beskyldte Pressen for manglende Interesse, og i det store og hele er Pressen ogsaa loyal. Derimod bringes Straffedomme ikke altid til Almenhedens Kundskab *på den rette Maade*; man mærker her, at det til Tider skorter paa Sagkundskab hos Bladreferenterne, som navnlig, naar de er knyttet til Hovedstadsbladene, burde have nogen juridisk Indsigt. Ligesom et Blad er interesseret i, at det faar knyttet til sig den bedste Litteraturkritiker og den bedste Teateranmelder, burde det ogsaa sikre sig en kyndig Retsreferent, der kender de til Grund liggende Principper for den

straffende Retshaandhævelse og lidt til Domstolenes Praksis. Ellers vil Generalpræventionen komme til at virke skævt, og Straffedommenes Betydning taber derved. Undertiden ser man i Bladene, at en Person har faaet en streng Straf for en lille Forseelse, uden at Grunden hertil er angivet, for Eksempel at han tidligere har været straffet, og omvendt finder man udtalt Forargelse over, at en Domfældt har faaet en for mild Straf uden forklarende Bemærkninger. Til Tider er det Domstolenes Fejl, fordi Straffedommene — som jeg har omtalt — er for korte i deres Motivering af Strafudmaalingen, naar den ligger udenfor det sædvanemæssige. Men er Fejlen ikke Domstolenes, er de dog værgeløse, for det er en uskreven Lov, at Dommeren ikke overfor Pressen forsvare sig mod Kritik af hans Domme, hvilket vilde faa uoverskuelige Konsekvenser. Ogsaa Domstolenes Afgørelser maa naturligvis være Genstand for saglig Kritik, men hvis den er ubegrundet, undergraver man ufornuødt Tilliden til Domstolsinstitutionen, som det af samfundsmæssige Grunde er værd at værne om, samtidig med at Dommerne, der fra Retssalen er vant til at høre begge Parter, selv er ude af Stand til at forsvare sig, som jeg nys nævnte. Det burde Pressen skrive sig bag Øret.

Som De har hørt, har jeg i visse Henseender tilladt mig at kritisere saavel Loven som Domspraksis, men mine egne Synspunkter har jeg været tilbageholdende med at gøre gældende i mine Domme, hvis jeg mente, at de for stærkt brød med Praksis. Strafferetsplejens forsvarlige Udøvelse gør det paa krævet, at Underrettsdommerne ikke for meget følger deres eget Hoved, men bøjer sig for de Retningslinier, som de overordnede Domstole afstikker. Reformerne maa komme fraoven, men netop derfor er det af Betydning for os yngre Dommere i et Forum som Kriminologisk Selskab at faa Lejlighed til at udveksle Meninger med ældre Kolleger og andre Sagkyndige til Gavn for det Samfundshensyn, at Lovovertræderne faar en Straf, der er saaledes afpasset, at den paa een Gang aabner Mulighed for deres Resocialisering og skaber fornøden Sikkerhed for os andre.